

через забезпечення гнучкості знань та практичних умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності, спрямованих на вирішення комунікативних завдань.

На цьому етапі студенти беруть участь у комунікативній діяльності, прогнозуванні і плануванні мовленнєвого висловлювання, його продукуванні на основі вивчених граматичних конструкцій і необхідної лексики, з використанням мовленнєвого етикету, реалізації умінь діалогічного і монологічного мовлення з використанням професійної термінології. Засобами навчання на цьому етапі є навчально-мовленнєві ситуації, мета яких полягає у наданні можливостей студентам використовувати елементи творчості і самостійності у висловлюваннях, використання комунікативно-ігрової ситуації, створення ситуації емоційно-моральних переживань, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості, використання автентичних текстів професійного спрямування.

Оцінний етап спрямований на виявлення досягнутого рівня сформованості кожного з компонентів комунікативної компетентності майбутніх документознавців на кожному з етапів навчання під час реалізації комунікативних намірів ролі, а також на встановлення причин розходження отриманого результату з передбачуваною рольовою перспективою, подолання труднощів і помилок, постановку нових перспектив.

Це завершальний етап у технології, який реалізується через самостійну роботу над розмовними навчально-мовленнєвими ситуаціями. На основі сформульованого завдання майбутні документознавці самостійно створюють навчально-мовленнєву ситуацію, імітують її, потім аналізують, добирають способи і шляхи її вирішення відповідно до поставленого завдання. На цьому етапі з метою спонукання до активності і вдосконалення комунікативних умінь у навчально-професійній комунікації вони беруть участь у рольових та ділових іграх, дискусіях, тренінгах. Для виконання цієї роботи майбутнім документознавцям необхідна вже сформована комунікативна компетентність.

Отже, технологія формування комунікативної компетентності в майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін заснована на принципі рольової перспективи, організації занять у режимі активних форм і проблемно-ситуаційних методів, що передбачені вимогами комунікативного, особистісного, професіографічного та системно-структурного підходів. Вона включає мотиваційно-цільовий, змістовно-підготовчий, комунікативно-діяльнісний та оцінний етапи. Головним підсумком реалізації цієї технології є підвищення рівня сформованості комунікативної компетентності в майбутніх фахівців.

Перспективним є дослідження щодо ефективності формування комунікативної компетентності в майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кондаков Н.И. Логический словарь справочник. – М.: Изд-во “Наука”, 1975. – 720 с.

2. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.

3. Освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціаліста за спеціальністю 7.020105 “Документознавство та інформаційна діяльність” напряму підготовки 0201 “Культура”: Стандарт вищої освіти (Видання офіційне). – К.: Міністерство освіти і науки України, 2004. – 24 с.

4. Педагогічний словник / За ред. М.Д. Ярмаченко. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.

5. Hymes D.H. On communicative competence. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971. – 213 p.

6. Savignon S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice: Texts and Contexts in Second Language Learning. – Massachusetts, 1983. – 322 p.

УДК 378.14:147:002:004:376.54

Осипова Т.Ю.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

У статті подано результати дослідження використання інформаційних засобів навчання в організації самостійної позааудиторної роботи обдарованих студентів та визначено рівні їх пізнавальної самостійності. Обґрунтовані умови, які найбільше впливають на рівень пізнавальної самостійності обдарованих студентів.

В статті представлені результати дослідження застосування інформаційних засобів навчання в організації самостійної позааудиторної роботи обдарованих студентів та визначено умови, які найбільше впливають на рівень пізнавальної самостійності обдарованих студентів.

In the article the results of research of application of informative facilities of teaching are presented in the process of organization of independent work of the gifted students and the levels of their cognitive independence are certain. Terms, most influencing on the level of cognitive independence of the gifted students, are grounded.

Постановка проблеми. Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст. основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, для виховання покоління людей, здатних ефективно працювати й навчатися протягом життя, орієнтуватися в безперервному потоці інформації. Розвиток творчого потенціалу обдарованої особистості, розробка з цією метою відповідних технологій і методів навчання посідає одне з пріоритетних місць у загальній стратегії оновлення всієї сучасної освіти. У цьому контексті організація самостійної позааудиторної роботи обдарованих студентів (далі – СПРОС) з використанням інформаційних засобів навчання (далі – ІЗН) буде корисною у реалізації завдань нової освітньої політики. Переорієнтація процесу навчання у бік

самостійності з метою набуття професійних умінь і навичок обумовлюється також тим, що нова парадигма освіти самостійну навчальну роботу відносить до однієї з основних форм організації навчального процесу.

Аналіз останніх досліджень з проблеми.

Здійснений аналіз наукової літератури засвідчив, що дослідження різних аспектів організації самостійної роботи студентів з використанням інформаційних засобів навчання є однією з найважливіших проблем педагогічної теорії та практики. Слід також зазначити, що її вивченням займалось широке коло дослідників. Дослідження більшості науковців проводились у напрямі застосування засобів навчання під час вивчення окремих дисциплін різних циклів (природничого та гуманітарного). Завданнями дослідження було виявлення розвідок у напрямі використання інформаційних засобів навчання у процесі організації самостійної роботи обдарованих студентів.

У процесі розв’язання цієї проблеми було відібрано 52 наукових дослідження, що охоплюють період останніх десяти років. Критерієм відбору визначено застосування інформаційних засобів (група – програмні, підгрупа – прикладне та системне програмне забезпечення; група – навчально-методичні матеріали, підгрупа – підручники, посібники, методичні вказівки тощо) у процесі навчання у середніх загальноосвітніх та закладах освіти I – IV рівнів акредитації. Під час дослідження виявлено неоднозначність термінології. Науковці застосовують різні терміни, які є синонімічними, як-то: нові інформаційні та комп’ютерні технології, сучасні інформаційні технології, мережеві комунікаційні технології, комп’ютерні засоби та засоби комп’ютерної техніки тощо. На нашу думку, доцільним є використання словосполучення “інформаційно-комунікаційні технології”, що поєднує вищезазначені поняття. Виявлено, що найбільше уваги у працях приділено використанню інформаційних технологій, друге місце за чисельністю посідають комп’ютерні технології. Ці дослідження проводились як для учнів середніх загальноосвітніх закладів, так і для студентів вищих навчальних закладів. Проводились одиничні розвідки також і в інших напрямках: використання наочності, умовно-графічної наочності, навчально-технічної літератури [2; 6; 7] (рис. 1).

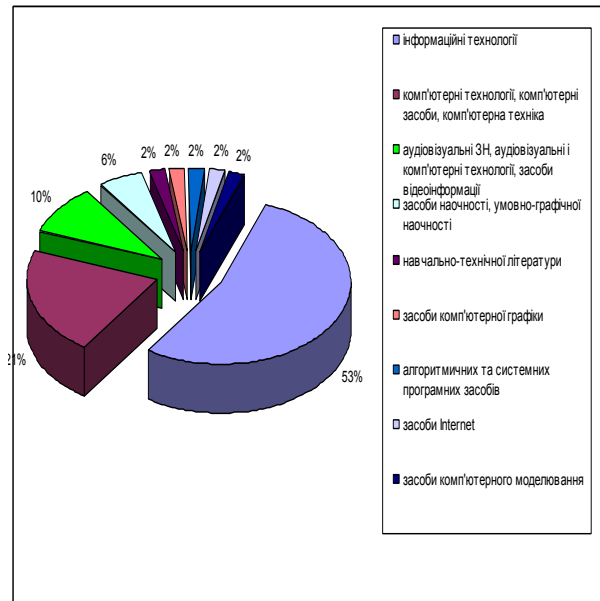

Рис. 1. Структура наукових досліджень з питань використання окремих підгруп ІЗН

У наукових розробках найбільше уваги приділено застосуванню окремих підгруп ІЗН у навчанні учнівської молоді [3; 18], студентів вищих навчальних закладів [12; 16; 17]. Необхідно відзначити велику кількість розвідок, присвячених навчанню майбутніх учителів [1; 4; 5; 9; 13; 15], тому їх виділено в окрему групу (рис. 2).

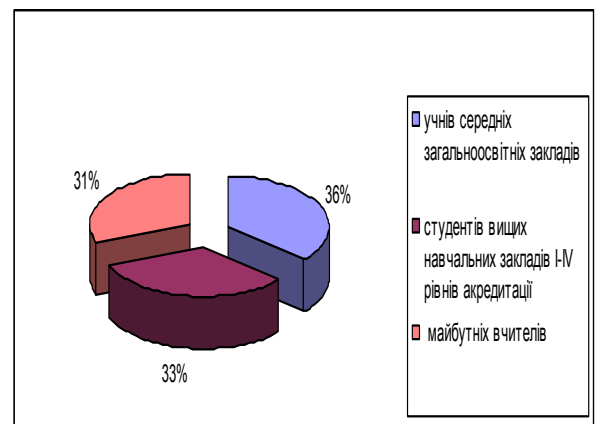

Рис. 2. Структура досліджень з питань застосування ІЗН у процесі навчання

Переважає більшість праць присвячена використанню деяких підгруп ІЗН у процесі викладання окремих предметів різних циклів як природничого, так і гуманітарного профілів, точних наук. Виходячи з предмета дослідження, виявлено праці, присвячені застосуванню підгруп ІЗН щодо розвитку творчих здібностей школярів засобами комп’ютерного моделювання [14] та майбутніх вчителів образотворчого мистецтва за умов комп’ютерних технологій [11]. І.О. Теплицький обґрунтовує доцільність уведення факультативного курсу з основ комп’ютерного моделювання і на основі проведених досліджень підтверджує позитивний вплив такого курсу на рівень особистих творчих досягнень школярів та інформаційної культури. Це

дослідження є корисним для нашої роботи, адже факультативні заняття є формою позааудиторної роботи. У дослідженні Л.М. Покровшук особливо цінними є встановлені автором критерії, показники та рівні сформованості творчих здібностей.

Дослідження активізації пізнавальної діяльності учнів 5–7 класів у процесі самостійної роботи на уроках трудового навчання засобами нових інформаційних технологій здійснено О.В. Ващук [3]. Автором обгрунтовано й експериментально апробовано педагогічні умови розробки комп’ютерної навчальної програми, що також є корисним для нашого дослідження.

М.І. Бондаренком визначено показники та рівні готовності вчителя трудового навчання до самоосвітньої діяльності. На нашу думку, актуальним є обгрунтування методичної системи підготовки майбутніх учителів до самоосвітньої діяльності засобами навчально-технічної літератури [2]. Адже навчально-технічна література є найбільш доступним та найпоширенішим інформаційним засобом навчання.

Крім того, нашим дослідженням було охоплено праці, присвячені питанню застосування окремих підгруп ІЗН у процесі навчання дітей з окремими вадами, особливими потребами. Це спричинено тим, що обдарованих дітей іноді зіставляють з вищезазначеною категорією учнівства.

Отже, розвідок, що відображають предмет дослідження, а саме застосування інформаційних засобів навчання або окремих їх груп чи підгруп у навчанні обдарованих студентів, не виявлено.

Мета статті. Визначити рівні використання окремих підгруп ІЗН в організації СПРОС та фактори, що найбільше впливають на рівень пізнавальної самостійності обдарованих студентів.

Виклад основного матеріалу. Нами був проведений констатувальний експеримент, метою якого було визначення рівня використання ІЗН під час виконання СПРОС. До експерименту залучено 28 студентів Національного аграрного університету, що закінчили навчальні заклади I–II рівнів акредитації з відзнакою. Групи ІЗН класифіковано так: навчально-методичні матеріали, прикладне та системне програмне забезпечення.

До групи навчально-методичних матеріалів віднесено навчальні посібники, підручники, методичні вказівки, додаткова література тощо. Рівні використання навчально-методичною літературою було визначено на основі дослідження, проведеного В.Г. Логвіненко [8].

Дослідницею виокремлено рівні за критеріями:

- низький рівень – студент ніколи не використовує вищезазначені засоби;
- нижче середнього – використовує тільки конспект, іноді підручник;
- середній – використовує вказані засоби тільки тоді, коли на це вказує викладач;
- вище середнього – використовує вказані засоби не тільки тоді, коли на це вказує викладач, а й сам робить спробу знайти матеріал, щоб

краще виконати завдання самостійної позааудиторної роботи;

- високий – завжди використовує вказані засоби, щоб якнайкраще виконати завдання.

Результати проведеного дослідження відображено на рис. 3.

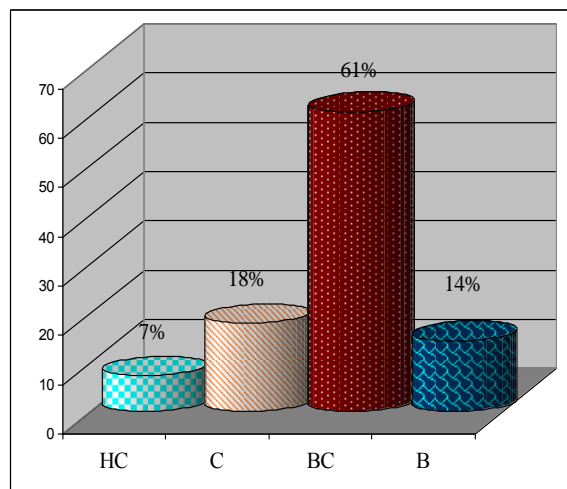

Рис. 3. Рівні використання навчально-методичних матеріалів у СПРОС

Опитування засвідчило, що серед обдарованих студентів не має таких, які ніколи не використовують навчально-методичну літературу під час виконання самостійної позааудиторної роботи.

У цілому загальний рівень використання навчально-методичної літератури досліджуваної категорії студентів визначено вище середнього. Потрібно відзначити, що за достатньо високого рівня застосування навчально-методичної літератури у СПРОС лише двоє студентів (7%) мають навички складання тез, анотацій статей і бібліографії. Отриманий факт свідчить про наявність суперечності між високим рівнем застосування навчально-методичної літератури (61%) та якісно низьким рівнем використання можливостей цих засобів (7%) обдарованими студентами.

Використання програмних ІЗН в організації СПРОС визначалось за рівнем сформованості вмінь та навичок роботи на ПК. Рівні сформованості вмінь і навичок роботи на ПК визначено за такими параметрами:

- низький рівень – студент використовує ПК тільки під час дозвілля;
- нижче середнього – має елементарні навички роботи на ПК, деякі навички роботи з текстовим редактором;
- середній – має навички роботи з текстовим редактором (Word) з операційною системою Windows, Linux;
- вище середнього – має навички роботи з програмними засобами Microsoft Office (Word, Excel, Access), графічними редакторами (Photo Shop або Paint);
- високий – має навички роботи з програмними засобами Microsoft Office (Word, Excel, Access), графічними редакторами (Photo Shop або Paint) та навички програмування.

Під час дослідження отримано такі результати, що відображено на рис. 4.

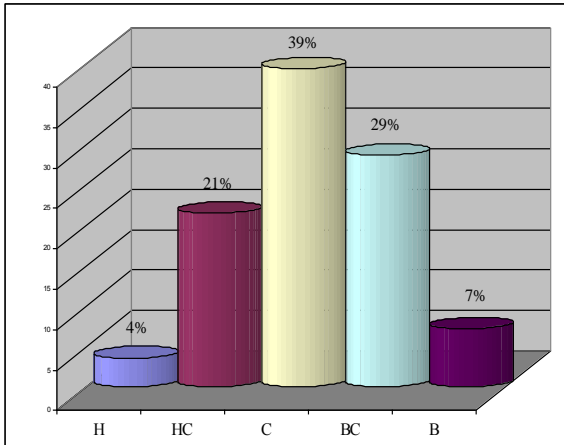

Рис. 4. Рівні використання програмних ІЗН у СПРОС

Отримані результати (рис. 4) свідчать про наявність суперечності між зростаючою роллю програмних засобів навчання у навчальному процесі та недостатньою підготовкою обдарованих студентів до використання згаданих засобів. Можливо цей факт є наслідком недостатньої забезпеченості комп’ютерною технікою навчальних закладів України. Адже у 2005 р. на 100 учнів в Україні – 1,3 комп’ютера. Так, в інших країнах світу: США – 76 комп’ютерів, Японія – 82; Німеччина – 52; Франція – 38; Польща – 14,6; Росія – 10,4 [10, 168].

Наведена суперечність може бути розв’язана за умови систематичного залучення студентів до використання програмних засобів у навчальному процесі, а саме для поглибленого вивчення матеріалу, що входить до основної освітньої програми підготовки фахівців.

У межах констатувального експерименту нами було проведено дослідження для визначення рівня використання засобів телекомунікацій та Інтернет в організації СПРОС. Отримано такі результати:

- 21% студентів ніколи не використовують вищезгадані засоби;
- 14% – використовують іноді;
- 18% – використовують тільки тоді, коли на це вказує викладач;
- 40% – використовують не тільки тоді, коли на це вказує викладач;
- 7% – завжди використовують вказані засоби, щоб найкраще виконати завдання.

Загальний рівень використання визначено як середній. Водночас на питання, з якою метою використовують опитувані Інтернет, було отримано такі відповіді: з метою пошуку інформації для дозвілля – 75%; для спілкування з друзями та однолітками – 11%; мають власну поштову скриньку і використовують її для отримання будь-якої інформації – 7%; користуються сайтами провідних бібліотек світу (навчальних закладів) для пошуку необхідної інформації – 11%. Також серед опитуваних не виявлено тих, хто дистанційно навчався або навчається через мережу Інтернет.

Таким чином, на основі проведених досліджень виявлено суперечність між можливостями глобальної мережі для навчання та пошуку інформації і дійсним станом застосування засобів телекомунікацій.

Наступним завданням нашої роботи було встановлення структури пізнавальної самостійності студентів (далі – ПС) і факторів, що найбільше впливають на рівень ПС обдарованих студентів, та за допомогою кореляційного аналізу визначити характер дії кожного фактора на рівень ПС.

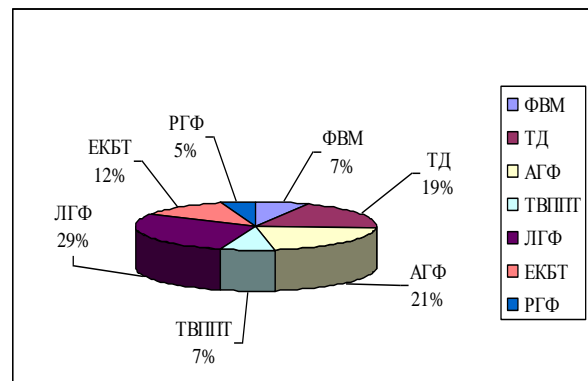

Рис. 5. Розподіл учасників констатувального експерименту по факультетах

Для визначення рівнів сформованості ПС обдарованих студентів залучено 42 студенти різних факультетів (ветеринарної медицини, лісгосподарського, технології деревообробки, агрономічного, екобіотехнологій, рибогосподарського, технологічного) Національного аграрного університету, які закінчили навчальні заклади з відзнакою (рис. 5).

У нашому дослідженні на рівень сформованості ПС обдарованих студентів оцінювався вплив таких чинників:

- 1) бажання і потреба самостійно виконувати завдання самостійної позааудиторної роботи;
- 2) пізнавальний мотив та інтерес під час виконання завдань самостійної позааудиторної роботи;
- 3) інтерес до результатів самостійної позааудиторної роботи;
- 4) інтерес до майбутньої професії;
- 5) ініціативність;
- 6) рівень вольових зусиль;
- 7) цілеспрямованість;
- 8) наполегливість;
- 9) звернення до викладача;
- 10) спілкування зі своїми однокурсниками;
- 11) уміння ставити та досягати цілей самостійної пізнавальної діяльності;
- 12) уміння планувати самостійну пізнавальну діяльність;
- 13) уміння оцінювати потенційні можливості для виконання самостійної пізнавальної діяльності;
- 14) уміння оцінювати результати самостійної пізнавальної діяльності.

Експеримент проведено в кілька етапів.

Попередній етап – роз’яснення вступникам змісту та мети експерименту з метою формування відповідального ставлення до наданих результатів.

Етап анкетування обдарованих студентів проводився з використанням методики, що запропонована В.Г. Логвіненко [8]. Кожен з опитуваних повинен був вибрати одну із запропонованих відповідей А, Б, В, Г, Д, яка відповідає одному з рівнів Н – низький, НС – нижче середнього, С – середній, ВС – вище середнього, В – високий.

Опрацювання анкет відбувалося з використанням методу переведення лінгвістичних самооцінок у кількісні за правилом В – 5; ВС – 4,25; С – 3,5; НС – 2,75; Н – 2, що ґрунтується на трикутних функціях Заде [8, 79].

Складено таблицю, в якій кожному фактору (від 1 – 14) поставлено відповідно числове значення від 2 до 5 з кроком 0,75.

Рівень ПС кожного обдарованого студента розраховувався як середнє арифметичне значення всіх оцінок. На основі аналізу літературних джерел з проблеми дослідження висувалась гіпотеза про те, що рівень ПС обдарованих студентів повинен бути не менш ніж вище середнього. Зазначена гіпотеза підтвердилась: рівень ПС обдарованих студентів – вище середнього. Середнє значення рівня ПС варіює в межах від 3,45 до 4,73. Ці значення відповідають рівням ПС – середньому та високому (рис. 6).

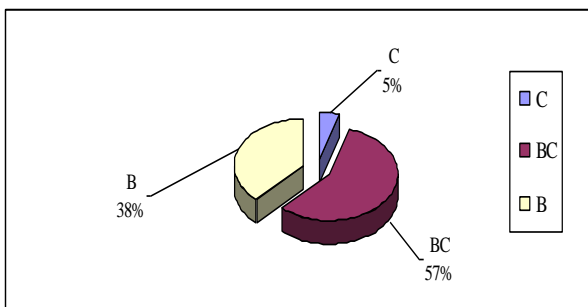

Рис. 6. Рівні пізнавальної самостійності обдарованих студентів

Обдарованих студентів з рівнями ПС нижче середнього та низьким не виявлено.

На розрахунковому етапі обчислювались коефіцієнти парної кореляції з використанням стандартного пакета MS Office засобу MS Excel, а саме його надбудови – пакета аналізу.

Отримано таку кореляційну таблицю, що відображає коефіцієнти парної кореляції між рівнем ПС та кожною зі складових ПС.

Таблиця 1

Кореляційна таблиця ПС обдарованих студентів з кожним фактором

1	0,38
2	0,57
3	0,51
4	0,22
5	0,58

6	0,74
7	0,67
8	0,68
9	0,31
10	0,42
11	0,74
12	0,64
13	0,58
14	0,65

З метою визначення значущості кожного з отриманих коефіцієнтів парної кореляції було обчислено розрахункові значення *t*-критерію Стьюдента.

Розрахункове значення *t*-критерію, власне *t*-розрахункове ($t_{розр}$) обчислюють за формулою:

$$t_{розр} = \frac{r\sqrt{(n-2)}}{\sqrt{1-r^2}},$$

де *r* – значення коефіцієнта парної кореляції;
n – обсяг вибірки.

Отримали такі результати, що відображено у таблиці 2.

Таблиця 2

Розрахункові значення *t*-критерію Стьюдента

1	2,59
2	4,44
3	3,72
4	1,46
5	4,45
6	6,86
7	5,78
8	5,84
9	2,04
10	2,95
11	6,94
12	5,20
13	4,48
14	5,46

Розрахункове значення *t*-критерію Стьюдента порівнюють з табличним (критичним) значенням, визначеним на деякому рівні значущості *α* (найчастіше *α* приймають рівним 0,05) та з *n*-2 степенями свободи. Якщо розрахункове значення *t*-критерію більше табличного, то прийнята нульова гіпотеза про рівність коефіцієнта кореляції нулю відхиляється, у протилежному випадку приймається.

У нашому досліді табличне значення *t*-критерію Стьюдента дорівнює 2,02. Табличне (критичне) значення критерію обчислено за допомогою вбудованої функції MS Excel **СТЬЮДРАСПОБР** категорії статистичні, аргументами якої є рівень значущості ($\alpha=0,05$) і кількість степенів свободи *n*-2.

У результаті порівняння табличного та розрахункового значень критерію Стьюдента виявлено, що значущими є всі коефіцієнти окрім 4 ($t_{розр}=1,46 < t_{крит}=2,02$). Це означає, що інтерес до майбутньої професії не впливає на рівень ПС обдарованих студентів. Цей факт підтверджує те, що

для обдарованих студентів значущою є власне освіта, процес пізнання, здобуття знань і деякою мірою впливає інтерес до професії.

Таким чином, статистична гіпотеза про рівність нулю коефіцієнтів парної кореляції для чинників під номерами 1–3, 5–14 відхиляється. Тобто між коефіцієнтами парної кореляції та рівнем ПС існує статистично значуща різниця і чинники 1–3, 5–14 впливають на рівень ПС.

Установимо характер зв'язку між вищезгаданими величинами за допомогою таблиці Чеддока (табл. 3) [8, 91].

Таблиця 3

Характер зв'язку залежно від модуля коефіцієнта кореляції

0		зв'язок відсутній
0,1	0,29	слабкий
0,3	0,49	помірний
0,5	0,69	значний
0,7	0,89	високий
0,9	0,99	дуже високий
1		зв'язок функціональний

Згідно з наведеними даними (табл. 3) отримано таблицю 4, в якій коефіцієнти розміщені у порядку зростання.

Отже, основними факторами, на які потрібно звернути увагу під час формування педагогічних умов організації СПРОС, є:

- інтерес до результатів самостійної позааудиторної роботи;
- пізнавальний мотив та інтерес;
- уміння оцінювати свої потенційні можливості;
- уміння оцінювати результати самостійної позааудиторної роботи;
- уміння планувати самостійну пізнавальну діяльність;
- цілеспрямованість;
- наполегливість;
- рівень вольових зусиль під час виконання завдань самостійної позааудиторної роботи;
- уміння ставити та досягати цілей самостійної позааудиторної роботи.

Висновки. Отже, існує суперечність між високим потенціалом наявних інформаційних засобів навчання та їх конкретним застосуванням в організації самостійної позааудиторної роботи обдарованих студентів. Розв'язання наявної суперечності можливе з урахуванням дії факторів, що впливають на рівень пізнавальної самостійності обдарованих студентів. Значний вплив справляють

потребо-мотиваційна та вольова сфери особистості. Зазначений факт дозволить визначити та обґрунтувати суб'єктивні педагогічні умови для організації самостійної позааудиторної роботи обдарованих студентів з використанням інформаційних засобів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арестенко В.В. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів до використання нових інформаційних технологій на уроках хімії: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
2. Бондаренко М.І. Розвиток самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів трудового навчання засобами навчально-технічної літератури: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2003. – 21 с.
3. Ващук О.В. Активізація пізнавальної діяльності учнів 5–7 класів у процесі самостійної роботи на уроках трудового навчання засобами нових інформаційних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2001. – 20 с.
4. Генсерук Г.Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2005. – 20 с.
5. Гурін Р.С. Підготовка майбутнього вчителя гуманітарного профілю до застосування нових інформаційних технологій у навчальному процесі загальноосвітньої школи: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського (м. Одеса). – О., 2004. – 21 с.
6. Дьомін О.А. Використання наочності як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів аграрного вузу: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний аграрний ун-т. – К., 1997. – 25 с.
7. Желіба О.В. Методичні засади використання умовно-графічної наочності у процесі навчання всесвітньої історії в 10–11 класах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.
8. Логвіненко В.Г. Методи і моделі оцінки педагогічного впливу на розвиток пізнавальної самостійності студентів. – Х.: УІПА, 2005. – 164 с.
9. Машкіна Л.А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2000. – 20 с.
10. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України: початок ХХІ століття. – К.: Знання, 2006. – 253 с.
11. Покровщук Л.М. Розвиток творчих здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва в

умовах застосування комп'ютерних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2006. – 20 с.

12. Прадівляний М.Г. Формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців технічних та економічних спеціальностей засобами сучасних інформаційних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2006. – 20 с.

13. Суховірський О.В. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2005. – 20 с.

14. Теплицький І.О. Розвиток творчих здібностей школярів засобами комп'ютерного моделювання: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2001. – 20 с.

15. Трофимов О.С. Підготовка майбутніх учителів до використання аудіовізуальних і комп'ютерних технологій навчання: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2002. – 19 с.

16. Хачумян Т.І. Формування критичного мислення студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2005. – 20 с.

17. Хрипко Л.В. Оптимізація процесу фізичного виховання в аграрних вищих навчальних закладах України з використанням комп'ютерних технологій: Автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Львівський держ. ін-т фізичної культури. – Л., 2003. – 19 с.

18. Цідило І.М. Дидактичні умови індивідуалізації трудового навчання учнів 8–9 класів засобами інформаційних технологій: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.

УДК 378.147

Ісаєв І.Ф.
(Росія, Белгород)

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Професіоналізм учителя, викладача, вихователя визначається не тільки спеціальними знаннями, освоєними педагогічними технологіями, але й загальною та професійно-педагогічною культурою, що забезпечує особистісний розвиток, вихід за межі нормативної діяльності, розвиток здатності створювати й передавати цінності.

У рішенні проблем формування професійно-педагогічної культури важливий не тільки факт оволодіння культурно-педагогічною спадщиною, але й включення викладача як суб'єкта культури в процес

інноваційної діяльності по створенню та впровадженню педагогічних нововведень. Педагогічна культура тривалий час розглядалася як сукупність норм і правил, що регулюють діяльність педагога, як прояв його такту, освіченості. Безумовно, це важливі, необхідні характеристики педагогічної культури, але вони не відбивають досліджуваного феномен у всій своїй суперечливості й різноманітності структурних і функціональних компонентів. При такому описовому підході виникає небезпека відходу в емпіризм, у переоцінку ролі практики й досвіду в педагогічних дослідженнях.

Обговорення стану російської освіти й напрямків її модернізації принципово не зачіпає проблеми формування професійно-педагогічної культури. Нерозробленість концептуальних основ дослідження професійно-педагогічної культури стримує розвиток культуротворчих функцій педагогічної діяльності вчителів і викладачів. Вхідження вітчизняної школи й педагогіки у світовий культурний і освітній простір ставить перед педагогами проблему вирішення соціально-педагогічних завдань із урахуванням світових тенденцій і закономірностей розвитку загальної та професійної освіти.

У якості узагальненої методологічної основи дослідження даної проблеми нами вибраний культурологічний підхід. Він дозволяє розглядати проблеми педагогічної освіти в загальнокультурному контексті, як інтеграцію особистості вчителя із загальною та професійно-педагогічною культурою, як активне освоєння педагогічних теорій, цінностей, технологій. Опановуючи загально й професійно-педагогічну культуру як «позабіологічний механізм» передачі соціальної спадковості, педагог реалізує у своїй практиці культуротворчі функції школи, освіти й педагогіки.

У різні періоди розвитку суспільства педагогіка відображає відповідний рівень культури. Культурологічний підхід повинен розглядатися, насамперед у контексті загально філософського розуміння культури. Педагогічні факти і явища при такому підході аналізуються з обліком соціальних і культурних процесів у минулому, сьогоденні й майбутньому. Культурологічний підхід до дослідження проблем педагогічної освіти – це сукупність теоретико-методологічних положень і організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов по освоєнню й трансляції педагогічних цінностей і технологій, що забезпечують творчу самореалізацію особистості вчителя в професійній діяльності.

Дослідження педагогічної проблеми в контексті культурологічного підходу виходить із того, що головною, системоутворюючою умовою модернізації освітнього процесу є формування професійно-педагогічної культури. Тому в основу розробки змісту, технологій, організаційних форм педагогічної освіти повинна бути покладена концепція формування професійно-педагогічної культури.

Сутність і зміст професійно-педагогічної культури викладача не можуть бути зрозумілі поза